

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково –
педагогічної роботи
Пантелеймонов А. В.

_____” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ЛЮДСЬКИЙ РОЗВИТОК

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____

спеціальність _____ 051 Економіка _____

освітня програма _____ Економіка та економічна політика _____

вид дисципліни _____ обов'язкова _____

факультет _____ економічний _____

2018-2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету

“ 22 ” червня 2018 року, протокол № 7

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Тютюнникова Світлана Володимирівна, д.е.н., професор, професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Протокол від “ 01 ” червня 2018 року № 10

Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

(підпис)

Гриценко А. А.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією економічного факультету

Протокол від “ 21 ” червня 2018 року № 9

Голова методичної комісії економічного факультету

(підпис)

Євтушенко В. А.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Людський розвиток» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності (напряму) «Економіка»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Людський розвиток»

Метою викладання навчальної дисципліни «Людський розвиток» є ознайомлення студентів з основними теоретичними концепціями, що створюють сучасну економіку розвитку, а також з прогресивними знаннями та ідеями людського розвитку, з методологією та інструментарієм аналізу процесів, що відбуваються у сфері економічного розвитку та спряжені з людським розвитком, орієнтація на прийняття рішень у сфері державного регулювання соціально-економічних процесів.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни «Людський розвиток» є:

- стимулювати розвиток загальнокультурних компетенцій на основі вивчення положень концепції людського розвитку, необхідних для осмислення процесів, що відбуваються в соціально-економічній сфері сучасного суспільства;
- познайомити студентів з основними поняттями і визначеннями концепції людського розвитку, її історичними передумовами та еволюцією, взаємозв'язком з теоріями економічного зростання;
- розкрити зміст традиційних моделей і концепцій різних напрямів сучасної економічної теорії в контексті сталого людського розвитку;
- оцінити вплив економічного зростання на людський розвиток, справедливість розподілу ресурсів, інвестиції в людський розвиток, технології та віддачі від людського капіталу, взаємозв'язок людського розвитку з освітою, здоров'ям, ринком праці, людський розвиток та добробут;
- вивчити теоретичні і практичні аспекти вимірювання людського розвитку, включаючи основні компоненти та структуру індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП) та інших аналогічних індексів, методи та проблеми обчислення індикаторів, використовуваних для вивчення ІРЛП.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання: вміти виділити основні напрями освітньо-економічного розвитку, міста в ньому людського чинника, закономірності розвитку людського, інтелектуального капіталу, результати новітніх досліджень та публікацій, що присвячені питанням людського розвитку. Студенти повинні володіти наступними навичками (компетенція

ми) – використовувати методи наукового аналізу при вивченні соціально-економічних процесів в царині людського розвитку, вміти обґрунтовувати актуальність, теоретичну та практичну значущість основних напрямків економічної політики.

1.3 Кількість кредитів - 5 кредитів ECTS

1.4 Загальна кількість годин - 150 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни «Людський розвиток»	
Нормативна / обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
2-й	
Лекції	
16 год.	
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	
Самостійна робота	
118 год.	
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання:

- формулювати нові гіпотези та наукові задачі в сфері економіки,
- вибирати належні напрями і відповідні методи їх розв'язання, беручи до уваги наявність та якість людських ресурсів,
- обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання,
- демонтувати навички самостійно приймати рішення, лідерські навички та уміння працювати в команді,
- демонтувати високу соціальну відповідальність і дотримання принципів академічної доброчинності,
- оцінювати результати власної роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток.

2. Тематичний план навчальної дисципліни «Людський розвиток»

Розділ 1. Людський розвиток: зміст, протиріччя, відображення в теоріях.

Тема 1. Людський розвиток як навчальна дисципліна. Мета, завдання, методологія дослідження людського розвитку. Інформаційна база та місце дисципліни у системі навчальних дисциплін.

Тема 2. Проблеми людського розвитку в економічних концепціях. Економічне зростання та людський розвиток: діалектика взаємозв'язку та

відображення в різних напрямках економічної науки. Погляди українських науковців XIX-XX століття на проблеми розвитку людей. Світова наукова думка: початок XX – початок XXI століття з проблем людського розвитку. Економічна свобода та вибір людини - концепція Лауреата Нобелівської премії А.Сена.

Тема 3. Теорія людського капіталу – становлення, розвиток, актуалізація в сучасних умовах.

Теорія людського капіталу як економічна основа концепції людського розвитку. Людський капітал як реалізований людський потенціал. Інвестиції в людський капітал: джерела, суперечності, моделі людської поведінки. Методи економічної оцінки ефективності інвестування в людський капітал.

Тема 4. Концепція людського розвитку ПРООН. Історичні умови створення ПРООНовської концепції людського розвитку. Людський розвиток як мета і критерій соціально-економічного прогресу. Поширення ідей та організаційних мір задля розвитку людського потенціалу в усьому світі.

Тема 5. Індекс людського розвитку.

Вибір і кількісне представлення основних вимірів людського розвитку. Методика розрахунку індексу людського розвитку та її удосконалення. Нерівність людського розвитку та її удосконалення. Нерівність людського розвитку та її врахування в індексі людського розвитку. Динаміка індексу людського розвитку та його складових в Україні.

Тема 6. Людський розвиток регіонів України та його кількісні оцінки. Особливості методики вимірювання людського розвитку регіонів України. Відмінність світової та національної методики вимірювання людського розвитку. Система показників, що характеризують людський розвиток регіонів України.

Розділ 2. Основні сфери, зміст та напрями людського розвитку.

Тема 7. Здоров'я та тривалість життя в системі людського розвитку.

Здоров'я та довголіття як результат та передумова людського розвитку. Уявлення про здоров'я, основні методи його вимірювання. Демографічний перехід. Спосіб життя та його вплив на здоров'я. Система охорони життя. Соціально-економічні детермінанти погіршення здоров'я та зменшення довголіття в Україні. Напрями поліпшення рівня здоров'я в Україні.

Тема 8. Освіта та культура як чинник людського розвитку. Освіта як передумова, показник, чинник і результат людського розвитку. Актуалізація освіти у сучасному світі. Освіта в структурі людського розвитку. Взаємозв'язок освіти та зайнятості в ринковій економіці. Культура в структурі людського розвитку. Особливості освіти та культури як складових людського розвитку в Україні.

Тема 9. Інтелектуальний, соціальний та інституційний капітал як результат людського розвитку.

Інтелектуальний потенціал та інтелектуальний капітал як реалізований людський потенціал. Соціальний капітал як складова людського розвитку та напрями його зростання. Інституційне середовище, напрями його покращення. Інституційний капітал як квінтесенція ефективного інституціонального проектування.

Тема 10. Економічне зростання, зайнятість і людський розвиток. Економічне зростання як платформа можливостей людського розвитку. Форми зайнятості. Вплив глобалізації на зайнятість, нестандартна форма зайнятості. Активна політика зайнятості як пріоритет економічної та соціальної політики держави. Молодіжна зайнятість.

Тема 11. Рівень та якість життя у людському розвитку. Рівень життя, особливості його впливу та оцінки людського розвитку. Вплив якості життя на людський розвиток. Діалектика взаємозв'язку людського розвитку та якості життя. Соціальні стандарти та їх кількісні особливості в різних країнах. Рівень та якість життя населення в Україні.

Тема 12. Економічна та соціальна нерівність та людський розвиток. Зміст економічної та соціальної нерівності та їх негативний вплив на можливості людського розвитку. Бідність як головна перешкода людському розвитку. Державна політика подолання багатовимірної бідності. Гендерна нерівність у людському розвитку. Чоловіки та жінки на ринку праці: нерівність соціальних можливостей – різні економічні результати. Соціальна політика рівних можливостей.

Тема 13. Сталий та інклюзивний людський розвиток як головна мета соціально-економічного розвитку. Інтеграція гуманітарних та економічних параметрів у комплексну стратегію розвитку. Інклюзивний розвиток як актуальна потреба людського розвитку. Екологічні та соціальні проблеми України. Передумови переходу України до моделі сталого розвитку. Соціальний та інституційний капітал у контексті сталого та інклюзивного розвитку.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	усього	денна форма					усьог	заочна форма				
		у тому числі						у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.	о	л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Назва												
Назва за розділом	71	6	6			59						
Разом за розділом 2	79	10	10			59						
В цілому за курсом	150	16	16			118						

4. Теми семінарських занять

Назва теми	Кількість годин
Розділ I. Становлення, розвиток, зміст та структура теорії людського капіталу.	
<p style="text-align: center;">Тема 1. Людський розвиток як навчальна дисципліна .</p> <p>1.1. Мета, завдання, предмет та методологія навчальної дисципліни «Людський розвиток».</p> <p>1.2. Структура та логіка курсу</p>	2
<p style="text-align: center;">Тема 2. Теорія людського капіталу – економічна основа концепції людського розвитку.</p> <p>2.1. Становлення концепції людського капіталу.</p> <p>2.2. Людський капітал – зміст, тенденції розвитку.</p> <p>2.3. Інвестиції в людський капітал.</p> <p>2.4. Теорія людського капіталу і структурі людського розвитку.</p>	2
<p style="text-align: center;">Тема 3. Індекс людського розвитку.</p> <p>3.1. Основні виміри людського розвитку.</p> <p>3.2. Методика розрахунку індексу людського розвитку.</p> <p>3.3. Динаміка індексу людського розвитку.</p>	1
<p style="text-align: center;">Тема 4. Індекс людського розвитку регіонів України.</p> <p>4.1. Особливості національної методики вимірювання індексу людського капіталу регіонів України.</p> <p>4.2. Система показників, що характеризують людський розвиток регіонів України.</p> <p>4.3. Удосконалення методики підрахунку індексу людського розвитку.</p>	2
Розділ II. Основні сфери людського розвитку.	
<p style="text-align: center;">Тема 5. Освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинник людського розвитку.</p> <p>5.1. Освіта та її роль в людському розвитку.</p> <p>5.2. Інтелектуальний потенціал суспільства.</p> <p>5.3. Культура як складова людського розвитку.</p>	2
<p style="text-align: center;">Тема 6. Здоров'я і тривалість життя в системі людського розвитку.</p> <p>6.1. Здоров'я та довголіття як передумова та результат людського розвитку.</p> <p>6.2. Система охорони здоров'я ц формуванні здоров'я населення.</p> <p>6.3. Стан здоров'я населення України.</p>	2
<p style="text-align: center;">Тема 7. Економічне зростання, зайнятість і людський розвиток</p> <p>7.1 Економічне зростання як передумова людського розвитку.</p> <p>7.2. Продуктивна зайнятість – платформа розвитку та реалізації людського потенціалу.</p> <p>7.3. Активна політика зайнятості як пріоритет економічної та соціальної політики держави.</p>	1
<p style="text-align: center;">Тема 8. Рівень та якість життя та людський розвиток.</p> <p>8.1. Рівень та якість життя в концепції людського розвитку.</p> <p>8.2. Соціальні стандарти. Економічна та соціальна нерівність і можливості людського розвитку.</p> <p>8.3. Бідність як перешкода людського розвитку.</p> <p>8.4. Політика подолання бідності.</p>	2
<p style="text-align: center;">Тема 9. Сталий та інклюзивний людський розвиток.</p>	2

9.1. Інтеграція гуманітарних та екологічних параметрів у комплексну стратегію соціально-економічного розвитку.	
9.2. Екологічні проблеми та їх вплив на людський розвиток.	
9.3. Передумови переходу України до моделі сталого, інклюзивного розвитку.	
Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Вивчення змісту класичних і неокласичних напрямів економічної теорії з точки зору питань людського розвитку.	18
2	Вивчення інституційного напрямку економічної думки з точки зору питань людського розвитку.	18
3	Історія Доповідей ПРООН про людський розвиток.	18
4.	Вивчення змісту методики та її удосконалення вимірювання індексу людського потенціалу.	14
5.	Вивчення особливостей регіональної методики вимірювання регіонального людського розвитку.	18
6.	Компаративний аналіз регіонального національного людського розвитку.	14
7.	Вивчення проблем становлення концепції сталого інклюзивного людського розвитку.	18
	Разом	118

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

7. Методи контролю

Контроль рівня знань є невід'ємною складовою навчального процесу. Оцінювання знань студентів з дисципліни «Людський розвиток» враховує всі види занять, передбачених навчальним планом. Перевірка знань та навичок студентів проводиться за допомогою поточного, проміжного й підсумкового контролю.

Під час вивчення дисципліни «Людський розвиток» застосовуються наступні методи оцінювання знань:

- поточний контроль здійснюється на практичних заняттях під час рішення задач, розв'язання практичних завдань та кейсів;
- проміжний контроль здійснюється під час усних відповідей студентів.
- підсумковий контроль проводиться за допомогою проведення іспиту.

Результати складання екзамену оцінюються за шкалою балів, еквівалентною чотирибальній шкалі («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінка, еквівалентна «відмінно», виставляється, якщо студент виявив всебічно системні та глибокі знання, в повному обсязі твердо засвоїв весь

програмний матеріал, вичерпно та послідовно дав відповіді на всі питання екзаменаційного білета, тісно пов'язує теорію з практикою, показує знання літератури, вміння самостійно аналізувати та тлумачити економічні норми та поняття і застосовувати їх при вирішенні завдань, правильно аргументує висновки, вміє самостійно узагальнювати матеріал і логічно його викладати, не допускаючи помилок.

Оцінка, еквівалентна «добре», виставляється, якщо студент твердо знає програмний матеріал, має навички аналізу та тлумачення економічних норм та понять, логічно відповідає на поставлені питання, не допускає суттєвих помилок.

Оцінка, еквівалентна «задовільно», виставляється, якщо студент засвоїв основний матеріал, але не знає окремих деталей, допускає неточні відповіді та формулювання понять, порушує послідовність у викладенні програмного матеріалу, має прогалини в знаннях.

Оцінка, еквівалентна «незадовільно», виставляється, якщо студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, не володіє навичками застосування економічних норм, які забезпечували б вирішення професійних завдань.

Підсумкова оцінка виводиться за сумою балів, набраних студентом за роботу протягом семестру (з урахуванням самостійної роботи, поточного і проміжного контролю) та за результатами підсумкового контролю (екзамену), що дає змогу оцінити знання студентом усього курсу дисципліни.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Екзамен	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальні завдання		
T1 – T4	T5 - T9				
23,5	36	0,5		60	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Грішнова О.А. Людський розвиток: Навч. посіб. –К.: КНЕУ, 2006. -308с.
2. Антонюк В.П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку; монографія /В.П.Антонюк. – Донецьк: Інститут економіки промисловості. - 2007. -377с.
3. Близнюк В.В. Людський капітал як фактор економічного розвитку /В.В.Близнюк/ Економіка і прогнозування. -2005. – с.64-78.
4. Довбенко М.В. Сучасна економічна теорія. Економічна нобелеологія. Навчальний посібник. /М.В.Довбенко. –К.: Видавничий центр «Академія». , -2005. -180с.
5. Гришнова О.А. Людський капітал. Формування в системі освіти і професійної підготовки /О.А.Грішнова. –К.; Товариство «Знання». -2006. - 254с.
6. Кір'ян Т. Людський капітал в історії економічної думки /Т. Кір'ян// Економіка України. -2008. - №9.
7. Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики: колективна монографія /за ред.. Е.М.Лібанової. –К.: Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2014. – 380с.
8. Вектори змін українського суспільства /за ред.. д.е.н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2014. -466 с.
9. Гальчинский А.С. Маркс і сучасний світ: гуманістична домінанта /А.С.Гальчинский. – Київ: Либидь, 2015. – 328с.
10. Гражевська Н.І. Еволюція сучасних економічних систем: навч. Посіб /Н.І.Гражевська. –К.: Знання, 2011. -286с.
11. Кліменко О.М. Хаорактеристика добробуту населення на сучасному етапі розвитку суспільства /О.М.Кліменко, В.О.Степаненко, Н.О.Степаненко//Бізнес-інформ. -2015. - №4.

Допоміжна література

1. Бервено О.В. Якість життя як фактор національного економічного розвитку: концептуальні основи формування та управління: монографія /О.В.Бервено. –Харків: Вид-во «Точка», -2015. -420с.
2. Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий /Дж.Коулман // Общественные науки и современность.
3. Королев И. Неопределенность мирового экономического развития: риски для России /И.Королев //Мировая экономика и международные отношения. -2013. -№4. –с. 3-10.
4. Обзорный доклад о модернизации в мире и Китае (2001-2010) /Под ред. Хэ Чуаньци. –М., 2011.

5. Веряскина В.П. Управление развитием человеческого капитала: модели менеджмента и практики /В.П.Веряскина//Философские науки. -2012. - №6. – с.7-21.
6. Доклад о человеческом развитии 2015. Труд во имя человеческого развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdp15_standalone_over_viem_ru.pdf
7. Регіональний людський розвиток. Статистичний бюлетень // Державна служба статистики України. – Київ. – 2015. -50с.
8. Соколик М.П. Диспропорції у розвитку споживчого ринку України [електронний ресурс]/Економіка і прогнозування. -2012. - № 3. –с.47-63. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/econprog_2012_3_6.pdf.
9. Державна служба статистики України [електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Структурна гармонізація економіки як чинник економічного зростання / [Білоцерківець О.Г., Бурлай Т.В., Гончар Н.Ю. та ін.]; за ред. І.В.Крючкової; ін.-т економіки прогнозування НАН України. –К.: Експрес, 2007. -517с.
11. Рівень життя в Україні: аналітика від ФПУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pon.org.ua/ovnyu/4072-riven-zhittya-v-ukrayini-analitika-vid-fpu.html>.
12. Стилi життя: панорама змiн [Електронний ресурс]/За ред І.О.Шульги. –К.: Інститут соціології НАН України, 2008. – 416с. –Режим доступу: http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php.
13. Проблема становлення середнього класу як основи розвитку громадянського суспільства в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/265/>.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй: <http://hdr.undp.org>.
2. Міжнародна Організація Праці (МОП). www.ilo.org.
3. Статистична інформація: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національна бібліотека ім.В.І.Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>.